

ยุพา สระภูมิ*

ทำบัญชีให้เป็น เห็นเงินออม

บทคัดย่อ

นับเป็นเวลาสองปีเต็มที่ทางรัฐบาลมีนโยบายอย่างจริงจังให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนมากขึ้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติในปี พ.ศ. 2548 ประชาชนที่เป็นหนี้มากกว่ารายได้มีอัตราส่วนสูงขึ้นถึง 16.3% เนื่องมาจากการใช้จ่าย โดยเฉพาะค่ายานพาหนะและการบริการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประชาชนมีรายได้เท่าเดิม ดังนั้นจึงต้องหาวิธีแก้ไขให้ประชาชนมีหนี้ลดลงและมีเงินเก็บมากขึ้น จากผลการสำรวจพบว่า สาเหตุที่ทำให้คนเป็นหนี้มากขึ้นก็เพราะมีการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือยหรือมีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ค่าเหล้า ค่านู๋หรี ค่าเครื่องสำอาง ค่าสลากกินแบ่ง เป็นต้น เมื่อมีรายจ่ายมากกว่ารายรับมีเงินไม่พอจ่ายสิ่งที่ตามมาคือ “หนี้” ซึ่งอาจเกิดจากการซื้อสินค้าหรือการกู้ยืม หนี้ถือเป็นภาระผูกพันในปัจจุบันและอาจจะทำให้สูญเสียทรัพยากรเชิงเศรษฐกิจในอนาคต การเป็นหนี้เป็นที่มาของความยากจน และการ

ล้มละลายทางการเงินนั่นเอง ปัจจัยในภาพรวมที่ทำให้คนเป็นหนี้ คือ คน หนี้ที่สมดุล ความพอเพียงเป็นธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ดังนั้น หากได้ศึกษาข้อมูลที่แท้จริง และนำความรู้ความเข้าใจจากทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดกระบวนการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ สู่อนาคตอย่างสมดุลและยั่งยืน

Abstract

Two years has passed since the government pushed its policy on household accounting. According to the survey result of the Office of National Statistics, debts in Thai household exceed family income by 16.30%. The increase obligations came from car payment and communication service fees; the people's income remains unchanged. It is imperative that a measure be found to decrease the people's debt load and increase savings. The cause for the unintentional increase in debt came from extravagant consumption or unnecessary spending, such as

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

increase savings. The cause for the unintentional increase in debt came from extravagant consumption or unnecessary spending, such as purchases of alcohol, tobacco, cosmetics, and lottery. When expenses exceed income, debts ensued. People are familiar with the fact that debt is a current liability and will lead to the loss of personal assets with an over all effects of inflicting loss of future economic resources. These debts may arise from purchases and loans. Debt is the cause of poverty and bankruptcy.

The factors that contributed to the creation of personal debt are around us. We must live a balanced life style; this balancing act entails non-excessive debt, self-sufficiency, fairness, natural resource, environment, economy, society, and culture. If we study and truly understand the basics of the theory, we can put it into practice. We can help build a more sustainable and economically viable national economy.

นับเป็นเวลาสองปีที่ทางรัฐบาลมีนโยบายอย่างจริงจังให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน หรือทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เนื่องจากการสำรวจพบว่าประชาชนเป็นหนี้เพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปีพ.ศ. 2548 พบว่า หนี้สินที่มีสาเหตุมาจากการบริโภคมากกว่ารายได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 16.3% โดยที่ค่าใช้จ่ายด้านยานพาหนะและบริการสื่อสารเป็นค่าใช้จ่ายที่มากที่สุด ในขณะที่ประชาชนมีรายได้เท่าเดิม สภาพการณ์นี้ถือเป็นสภาพที่ต้องหาวิธีการแก้ไขว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนเป็นหนี้ได้น้อยลงและมีเงินเก็บมากขึ้น ดังนั้น จึงได้มีการออกสำรวจตามบ้านเรือนว่าเป็นเพราะเหตุใดประชาชน

จึงมีหนี้มากขึ้น ผลการสำรวจพบว่า สาเหตุให้คนเป็นหนี้มากขึ้นโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากการใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย หรือมีค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ค่าเหล้า ค่านูรี ค่าเครื่องสำอาง ค่าสลากกินแบ่ง เป็นต้น เมื่อรายจ่ายมากกว่ารายรับ สิ่งที่ตามมาคือ “หนี้” คำว่า หนี้สิน คือภาระผูกพันที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและจะต้องทำให้สูญเสียทรัพย์สินหรือเสียดุลยในโอกาส อาจเกิดจากการซื้อสินค้า การกู้ยืม คำว่า “ทรัพยากร” คนทั่วไปมักจะนึกถึงเรื่อง “เงิน” ที่ฝ่ายหนึ่งให้กู้ยืม ซึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” และอีกฝ่ายเป็นผู้กู้ยืม ซึ่งเรียกว่า “ลูกหนี้” หรืออาจนึกถึงการค้างชำระเงินกู้ยืมในรูปแบบต่างๆ เช่น เป็นหนี้บัตรเครดิต หนี้ธนาคาร หนี้นายทุน หนี้รัฐบาล หนี้ไอเอ็มเอฟ เป็นต้น การเป็นหนี้เป็นที่มาของ “ความยากจน” และการล้มละลายทางการเงินนั่นเอง สภาพความเป็นหนี้จึงเป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติประการหนึ่งที่เกิดขึ้น ดำรงอยู่ และเปลี่ยนแปลงไปให้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อเริ่มรับวัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่เข้ามาใช้กันมากขึ้น เนื่องจากหนี้สมัยใหม่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในนิยามของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างพอเพียง สมดุลและเป็นธรรม หากถูกนำมาใช้เพื่อการค้ากำไร แสวงหาผลประโยชน์ที่กดขี่เอารัดเอาเปรียบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเชื่อมโยงภาวะหนี้เหล่านั้นสู่การถือครองสิทธิ์ที่ผูกขาดอำนาจต่างๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เป็นธรรม วัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่นี้มีความสลับซับซ้อนแตกต่างจากวัฒนธรรมหนี้แบบพื้นบ้านจนยากที่ชาวบ้านจะเรียนรู้ เข้าใจและรู้เท่าทันได้ ส่งผลให้สังคมพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะที่ไม่พอดี ไม่พอเพียง ไม่สมดุลและไม่เป็นธรรม และเป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น

ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายได้เฉลี่ย: เดือน และหนี้สินเฉลี่ย: ครั้วเรือน

การเปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย: เดือน และหนี้สินเฉลี่ย: ครั้วเรือนในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2548 กับปี 2547											
ภาค	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน			ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครั้วเรือน			หนี้สินเฉลี่ยต่อครั้วเรือน			มูลค่า: บาทอัตราร้อยละของค่าใช้จ่ายต่อรายได้	
	ปี 2547	ปี 2548	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงต่อปี	ปี 2547	ปี 2548	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงต่อปี	ปี 2547	ปี 2548	ร้อยละของการเปลี่ยนแปลงต่อปี	ปี 2547	ปี 2548
ทั่วราชอาณาจักร	13,418	14,617	4.4	10,908	12,115	5.4	83,314	103,940	11.7	81.3	82.9
กรุงเทพมหานคร	27,514	26,351	2.1	20,589	20,547	-0.1	181,980	188,074	1.9	74.8	78
ตะวันออกเฉียงเหนือ	13,750	16,513	9.6	11,025	13,220	9.5	77,948	118,680	22.3	80.2	60.1
กลาง	9,101	10,897	9.4	7,775	9,484	10.4	57,297	89,195	24.8	65.4	87
เหนือ	9,126	9,916	4.2	7,869	8,493	3.9	83,963	78,978	11.1	66.2	85.8
ใต้	12,578	14,319	6.7	10,965	12,807	8.1	80,579	88,685	4.9	87.2	89

ที่มา: ข้อมูล 6 เดือนแรกจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2547 และ 2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผลกระทบของหนี้ในสังคมไทยมักจะมุ่งเป้าไปสู่เรื่องเศรษฐกิจ การเงินการคลัง กำไรขาดทุน ความร่ำรวย ความยากจน พยายามที่จะปลดหนี้แก้ปัญหาหนี้ที่ตัวเลขเงินทอง รายรับ-รายจ่าย การเพิ่มรายรับ ลดรายจ่าย การประหยัด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ปัญหาเหล่านี้ กลับยิ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากขึ้น เช่น

1. คนไทยต้องสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทยไปอย่างรวดเร็วเพราะรับเอาวัฒนธรรมสมัยใหม่จากประเทศต่างๆ ในยุโรปและอเมริกามาใช้ ทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านสูญหายไป จนรัฐบาลต้องนำโครงการทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมมาฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน ในปี พ.ศ. 2529

2. เกิดวิกฤตสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ อันเนื่องมาจากสังคมไทยใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง ไม่สมดุลไม่เป็นธรรม ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกเป็นของชาวต่างชาติ และคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ จนต้องออกกฎหมายใหม่จัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นเพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ฟื้นฟูและให้

การคุ้มครองป้องกันกันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา

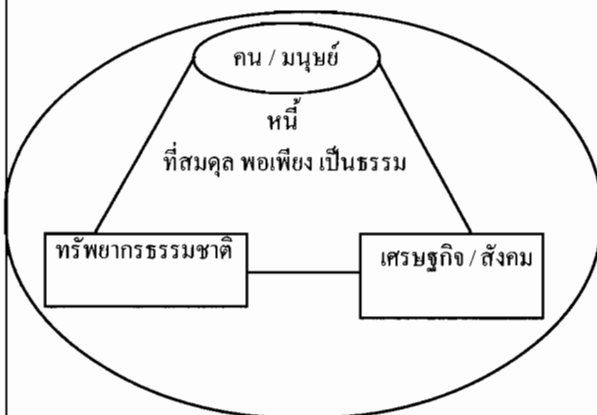
3. เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจจนประเทศเกือบล้มละลายในปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เนื่องจากการใช้วัฒนธรรมหนี้สมัยใหม่กู้หนี้สินมาใช้ในลักษณะขาดความสมดุลขาดความพอเพียงและขาดความเป็นธรรม ตามกรอบแนวคิดเรื่องหนี้แบบดั้งเดิมในวัฒนธรรมพื้นบ้าน จนต้องค้นหาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน แล้วนำมาใช้เป็นเครื่องมือพึ่งพาอาศัยกันและกันเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น

4. เกิดปัญหาความยากจน ทั้งเงินทอง น้ำใจ คุณธรรม จริยธรรม คุณสมบัติการเป็นมนุษย์ การเสียสละ ความเมตตา ซึ่งนำไปสู่ความเป็นทุกข์ โดยปัญหาบางส่วนแก้ไขปัญหาคิดยาก รัฐจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นดูแลโดยเฉพาะ เช่น คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจน คณะกรรมการสิทธิเด็กและเยาวชน คณะกรรมการกองทุนเงินกู้ยืม เป็นต้น ล่าสุดประเทศไทยเกิดวิกฤตทางสังคมการเมือง การปกครอง คุณธรรม จริยธรรมและสำนึกรับผิดชอบสาธารณะจนยากจะเยียวยาแก้ไข เพราะคนไทยส่วนใหญ่ตกเป็นหนี้ทางสังคมและหนี้ทางการเมืองการปกครอง

ทั้งในรูปของหนี้สินที่แปรรูปมาเป็นหนี้บุญคุณและผลประโยชน์ต่างๆ อย่างสลับซับซ้อน ที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ไม่พอเพียง ไม่สมดุลและไม่เป็นธรรม

ผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นแม้สังคมไทยจะตระหนักคำว่า “หนี้” เป็นที่มาและต้นเหตุแห่งปัญหาดังกล่าว และรู้ด้วยว่าปัญหาเหล่านี้ทำให้สังคมอ่อนแอ ง่ายต่อความแตกแยก และความขัดแย้ง ทั้งยังก่อให้เกิดหนี้สินและหนี้บุญคุณที่ไม่เป็นธรรมอย่างไม่รู้จบสิ้นก็ตาม แต่สังคมไทยก็ยังไม่ได้สร้างองค์ความรู้เรื่องหนี้ขึ้นไว้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้แบบพื้นบ้านและแบบสมัยใหม่ การเผยแพร่ความรู้เรื่องหนี้ในสังคมไทยยังไม่มากนัก ไม่ปรากฏในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ค่านิยมทางสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับหนี้ยังกลายเป็นสิ่งที่สังคมไม่พึงประสงค์จะรับรู้ ทั้งที่หนี้แบบพื้นบ้านและแบบสมัยใหม่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก แม้แต่เด็กเกิดใหม่ก็ต้องรับมรดกหนี้สินที่สังคมก่อไว้ด้วย ดังนั้น หากมีการศึกษาเรื่องหนี้เพื่อสร้างองค์ความรู้ขึ้นไว้ ก็จะได้เป็นศูนย์การเรียนรู้สำคัญที่คอยให้ความรู้ความเข้าใจเรื่อง “หนี้” ผ่านบทเรียนและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่น คนในอดีตเป็นหนี้อย่างไรจึงมีความสุข อย่างไรจึงมีความทุกข์ เป็นต้น

สังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งที่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ธรรมชาติระหว่างคนกับคน คนกับเทคโนโลยีเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผูกพันเกี่ยวข้องไม่โดยตรงก็โดยอ้อม จนกลายมาเป็นเครื่องมือที่คนไทยใช้เพื่อเข้าถึงสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ เช่น เกียรติยศชื่อเสียง ความปลอดภัย ความรักความอบอุ่น ความเข้มแข็งในสังคม แต่สิ่งเหล่านี้กลับเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดหนี้สินขึ้น ปัจจัยในภาพรวมที่ทำให้คนเป็นหนี้ คือ สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ดังที่แสดงในแผนภาพนี้



หากได้ศึกษาข้อมูลที่แท้จริงและนำความรู้ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้เพื่อเกิดกระบวนการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสมดุล พอเพียง เป็นธรรม สังคมจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศสู่อนาคตอย่างสมดุลและยั่งยืน

อนึ่ง เนื่องจากปัญหาหนี้สินระดับครัวเรือนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้หามาตรการเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยมาตรการหนึ่งก็คือ การรณรงค์ให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนได้เห็นรายรับรายจ่ายของตนเอง และตระหนักว่ารายได้กับค่าใช้จ่ายสมดุลกันหรือไม่ ค่าใช้จ่ายส่วนใดไม่จำเป็น รวมทั้งยังเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชนหาแนวทางสร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มาตรการการทำบัญชีครัวเรือนนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะปัญหาหลายประการ เช่น อาจเกิดจากข้อมูลที่นำมาบันทึกบัญชีไม่จริง บันทึกข้อมูลไม่ต่อเนื่อง จดบ้างไม่จดบ้าง ไม่ตั้งใจทำจริง ไม่เชื่อว่าทำบัญชีครัวเรือนแล้วจะแก้ปัญหานี้สินได้ ไม่อดทนที่จะรอผลไม่เห็นประโยชน์ ไม่นำข้อมูลไปใช้ ไม่ได้สร้างสังคมเดียวกัน กล่าวคือ การสร้างสังคมการทำบัญชีครัวเรือน มองไม่เห็นทางในการเพิ่มรายรับ รูปแบบการทำบัญชีครัวเรือนไม่มีเป้าหมายหรือไม่เหมาะสม ไม่ได้นำข้อมูลในทางบัญชีมาวิเคราะห์และปรับใช้ ในการทำบัญชีครัวเรือน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหานี้จึงควรทำให้ประชาชนเข้าใจเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้ถูกต้องนั่นเอง

การทำบัญชีครัวเรือนนั้น แท้ที่จริงแล้วทำอย่างไรต่างหรือเหมือนกับการทำบัญชีของกิจการ ห้างร้าน บริษัททั่วไป ความจริงการทำบัญชีครัวเรือน ก็มีพื้นฐานความคิดแบบเดียวกันกับบัญชี คือ การจดบันทึกให้รู้ว่ามีรายรับเพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่ ให้ตัวเองมีเงินออมมากขึ้นเพื่อยกศักยภาพความเป็นอยู่ของตัวเอง นำข้อมูลมาเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจวางแผนต่อไป การทำบัญชีครัวเรือนกับการทำบัญชี ห้างร้าน กิจการ บริษัท แตกต่างกันที่ในการทำบัญชีครัวเรือนจะจัดทำด้วย “เกณฑ์เงินสด” คือ จะมีการบันทึกที่รับรู้เมื่อมีการรับจ่ายเงินหรือเมื่อเราจ่ายเงินออกไปเราจึงบันทึกบัญชี ส่วนกิจการ ห้างร้าน บริษัทจะใช้ “เกณฑ์คงค้าง” ในการบันทึกบัญชี คือ จะมีการรับรู้รายการทันทีที่เกิดขึ้นมิได้สนใจว่ามีการรับจ่ายเงินแล้วหรือยัง ตามแม่บทการบัญชี

หลัก การบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปจะต่างกันที่กิจกรรมในการดำเนินธุรกิจ และการนำข้อมูลไปใช้การวางแผนในการตัดสินใจต่อไปทำให้ต้องเพิ่มเงื่อนไขในการจัดทำบัญชีเพื่อให้บัญชีที่จัดทำสะท้อนผลได้ดีที่สุดนั่นเอง

“การทำบัญชีให้เป็นเห็นเงินออม” เป็นการนำความรู้จากเนื้อหาวิชาวิชาการทางบัญชีมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจเรื่องการทำบัญชีก่อน การบัญชี คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดขึ้น มาจดบันทึก จำแนก และสรุปผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจวางแผนต่อไป การทำบัญชีไม่ได้ทำให้มีเงินเก็บมากขึ้น แต่ผลของการทำบัญชีจะทำให้ตระหนักว่าเรากำลังใช้จ่ายกับเรื่องอะไรมากน้อยเพียงใด หากเราไม่ใส่ใจค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน การที่จะมีเงินเหลือเก็บในอนาคตคงจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากปัจจุบันคนมักจะประพฤติดำตามกระแสนิยม กระแสสังคมบริโภค ซึ่งลุกลามไปในชุมชนต่างๆ ดังนั้นถ้าเรารู้จักประหยัด รู้จักประมาณตน รู้จักพอเพียง ก็จะทำให้มีเงินออมเพิ่มมากขึ้น

เราจำเป็นต้องสร้างสังคมบัญชีครัวเรือนหรือสร้างสังคมประหยัด โดยการนำหลักและวิธีการทางการบัญชีมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การจดบัญชีจะช่วยให้เราทราบถึงรายรับรายจ่ายของตน เพื่อให้เห็นภาพรายรับและโดย เฉพาะอย่างยิ่ง “รายจ่าย” ได้ชัดเจน ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่าสามารถลดรายจ่ายได้ออกไปได้บ้างและควรเลิกหรือลดพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ดีและไม่มีความจำเป็นหลายๆ อย่าง อาจทำให้คนที่ชอบซื้อของทั้งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและไม่จำเป็นได้มาคิดถึงเหตุผลในการซื้อ การจดบัญชีย่น่าจะทำให้เราสร้างสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่ายให้เหมาะสมแก่ฐานะทางการเงินเฉพาะตัวได้เป็นอย่างดี

การจัดทำบัญชีครัวเรือนน่าจะเป็นการจัดทำบัญชีแบบที่ง่ายที่สุด ซึ่งคนที่ไม่เคยมีความรู้เรื่องการบัญชีมาก่อน ก็สามารถลงมือทำได้ หลักง่ายๆ คือ แยกรายการออกเป็นรายรับ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ผลตอบแทนที่ได้จากการรับจ้าง เงินที่ได้จากขายสินค้า หรือขายทรัพย์สิน เป็นต้น รายจ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าสำหรับอุปโภคบริโภค ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าซ่อมแซม ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ ค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าเช่า เป็นต้น การทำบัญชีครัวเรือนต้องเริ่มจากพฤติกรรมของตนเอง และคนในครอบครัวก่อน เช่น นำปัญหามาคุยกันเป็น

ประจำโดยเลือกเวลาและจังหวะให้เหมาะสม ไม่พูดเวลาที่กำลังอารมณ์ไม่ดี จากนั้นจึงเริ่มจดรายจ่ายประจำวัน และมีการพูดคุยกันระหว่างคนในครอบครัวเพื่อให้ทุกคนเริ่มเห็นปัญหา จะได้แก้ไขตัวเอง และอาจทำให้ครอบครัวเริ่มมีเงินเหลือเก็บ ที่สำคัญคนในครอบครัวต้องเป็นกำลังใจให้กันและกัน เปิดใจกว้างยอมรับความจริงจากข้อมูล ไม่โทษคนอื่น ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ต้องเป็นคนใจเย็น ปกติการเป็นหนี้จะทำให้เครียดและอารมณ์เสีย ดังนั้น จึงต้องมีความแน่วแน่ที่จะแก้ไขปัญหา คิดและเชื่อในสิ่งที่ทำ เมื่อคิดแล้วนำมาทำจริง จึงเห็นผล ต้องมีความอดทนเพราะเป็นเรื่องที่ยาก ต้องใช้เวลาอาจข้ามปีกว่าจะลดละเลิกอบายมุขได้ คนที่ทำแล้วได้ผลควรบอกต่อให้ญาติๆ หรือคนในหมู่บ้านอื่นทำด้วย เมื่อมีเงินเก็บเราก็มีทางเลือกหลายอย่างในการทำมาหากินให้มีรายรับเพิ่มมากขึ้นเพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น หนี้สินก็ลดลง

ขั้นตอนในการจัดทำบัญชีแบบง่ายมีดังต่อไปนี้

รายรับ

วัน เดือน ปี	รายการ	จำนวนเงิน
5/6/49	รับจ้างตัดต้นไม้	1,500
15/6/49	ขายกุ้ง	800
30/6/49	ค่าขนส่งผู้โดยสาร	2,000
5/7/49	ขายผลไม้	3,000
รวม		7,300

รายจ่าย

วัน เดือน ปี	รายการ	จำนวนเงิน
2/6/49	ค่าเดินทาง	200
10/6/49	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	500
20/6/49	ค่าขนมลูก	100
25/6/49	ค่าอาหาร	300
3/7/49	ค่าเครื่องสำอาง	700
5/7/49	ค่าบุหรื	70
10/7/49	ค่าเหล้า	200
รวม		2,070

● สรุปผลในรอบบัญชีตามตัวอย่าง ในรอบบัญชีดังกล่าวเรามีรายรับมากกว่ารายจ่าย จำนวน 5,230 บาท สามารถทำให้เราเห็นข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกได้ชัดเจนว่าควรลดค่าใช้จ่ายอะไรที่ไม่จำเป็นได้บ้าง เพื่อที่จะมีเงินเก็บมากขึ้นและจะนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนในดำเนินชีวิตประจำวันในอนาคตต่อไป

การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครอบครัว ส่วนมากแม้จะเห็นประโยชน์ แต่ไม่มีความอดทนพอที่จะจดบันทึก รายรับรายจ่ายทุกอย่างได้ตลอดรอดฝั่ง จึงใช้วิธีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายไว้ในสมอง ผลจึงปรากฏว่ามีการขาดดุลอยู่ตลอดเวลา

อนึ่ง ผู้เขียนทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออมเงิน โดยได้จัดทำการสำรวจเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในตำบลโรงหิน อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันที่ 7-8 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ผลจากการสำรวจ พบว่าร้อยละ 50 ของครอบครัวมีหนี้สินเพราะรายจ่ายมากกว่ารายรับ อาจจะสรุปการใช้จ่ายเงินได้ 3 แบบ คือ

1. ใช้ตามใจชอบ เป็นการใช้จ่ายไปเรื่อยๆ แล้วแต่ความต้องการอะไรก็ซื้อ เงินหมดก็หยุดซื้อ

2. ใช้ตามหมวดที่แบ่งไว้ เช่น แบ่งเป็น 5 หมวด

2.1 ค่าอาหารและค่าเสื้อผ้า

2.2 ค่ารักษาพยาบาล

2.3 ค่าทำบุญกุศล

2.4 เก็บออมไว้ใช้ในอนาคต ลูกเงิน

2.5 ค่าศึกษาเล่าเรียนบุตร

3. ใช้ตามแผนการใช้จ่ายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

เป็นการใช้เงินตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้อง และสามารถนำหลักการทางวิชาการมาใช้ในการปฏิบัติตามแผนของการใช้จ่ายในครอบครัว

จากผลการวิจัย จึงได้สรุปข้อควรปฏิบัติการใช้จ่ายภายในครอบครัวไว้ 3 ประการ คือ

1. การทำบัญชีรายรับรายจ่าย

2. การประหยัด

3. การออมทรัพย์

- การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย อาจทำบัญชีแบบง่ายๆ วางแผนรายจ่ายหลักๆ ในแต่ละเดือนให้เหมาะสมกับรายรับ และพยายามปฏิบัติตามแผนการใช้จ่ายนั้นให้ได้

- การประหยัด ต้องประหยัดอย่างถูกต้องเหมาะสม กล่าวคือรู้ว่าสิ่งไหนควรจ่ายก็จ่าย สิ่งไหนไม่ควรหรือไม่จำเป็นก็ไม่ต้องจ่าย

- การออมเงินนั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมในยุคน้ำมันแพง ซึ่งนอกจากจะเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับครอบครัวแล้ว ยังช่วยปลูกฝังค่านิยมในการออม และการลงทุนให้กับบุตรหลานอีกด้วย ส่วนวิธีการออมต้องใช้จ่ายให้น้อยกว่าเงินที่หามาได้ การออมต้องเริ่มตั้งแต่ต้นเดือน โดยแบ่งเก็บไว้ประมาณ 20% ของเงินทั้งหมดและที่เหลือสำหรับใช้จ่ายให้เพียงพอ และจัดลำดับความเร่งด่วนของรายจ่าย ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง

ถึงแม้ว่าจะมีการรณรงค์ให้ประชาชนทำครัวเรือน แต่ทว่าประชาชนก็ยังไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน หรือทำบัญชีครัวเรือนแล้วไม่ประสบความสำเร็จ สาเหตุเพราะหลักการมองภาพการใช้จ่ายทั้งครอบครัวไม่ชัดเจนทำให้ขาดดุล นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการ ก็คือ มักใช้จ่ายโดยไม่ไตร่ตรองถึงความจำเป็นก่อน ดังนั้นการแก้ไขที่ดีที่สุดย่อมต้องเริ่มต้นจากตนเองก่อน และการทำบัญชีครัวเรือนก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้คนตระหนักถึงการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้

การทำบัญชีครัวเรือน ทำให้เห็นถึงประโยชน์ของการจดบันทึก ทำให้เราเห็นที่ไปที่มาของเงินได้ชัดเจนขึ้น ทำให้รู้คุณค่าของเงินที่จะใช้จ่ายออกไป ทำให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น ลดภาระหนี้สินให้น้อยลง จุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดคือตัวเราและคนในครอบครัว เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญก้าวแรกของความมั่นคงและเติบโตอย่างยั่งยืนในสังคมและประเทศต่อไป



เอกสารอ้างอิง

จักรทิพย์ นาดสุภา. (2537). วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผลจากการสำรวจข้อมูลจังหวัดสมุทรสงคราม. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2531). ประเทศไทยกับทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม.

กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (254-). ข้อมูล 6 เดือนแรกจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2547 และ 2548. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

เอกวิทย์ ณ กลาง. (2540). ภูมิปัญญาสีภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เอี่ยม ทองดี. (2542). ข้าว: วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

